

І.М. Богданова

СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ВИЩОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Аналіз наукових джерел з проблеми застосування нових педагогічних технологій у навчально-виховному процесі вищих педагогічних закладів освіти показав, що увагу багатьох науковців привертає така технологічна організація навчання, завдяки якій здійснюється більш ефективна підготовка майбутніх фахівців. Серед нагальних проблем технологізації педагогічного процесу виокремлюють такі: впровадження нових інформаційних технологій, серед яких чільне місце займають технології комп'ютерного навчання та впровадження модульних технологій, за концептуальним розмежуванням які поділяються на модульно-рейтингові, модульно-розвивальні, проблемно-модульні, модульно-тьюторські, модульно-проективні, інформаційно-модульні, модульно-дистанційні [2, 3].

Як засвідчили дослідження, проблема реалізації нових педагогічних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи має прагматичний характер і ґрунтується на ідеї формування професійної компетентності майбутнього фахівця. У системі підготовки майбутніх учителів ця ідея трансформується в конкретну структуру, що характеризується рівнем сформованості професійно-педагогічної компетентності, яка має

такі складові: теоретична компетентність, організаційна компетентність, проектувальна компетентність [4].

Урахування цих досліджень призвело до визначення поняття «нові педагогічні технології» в контексті підготовки майбутніх учителів. Відтак, ми визначаємо цей феномен як сукупність способів діяльності, що забезпечуватимуть формування професійно - педагогічної компетентності майбутніх учителів із очікуваним прогнозованим результатом та з найменшими витратами матеріальних і людських ресурсів.

Припускаємо, що процес формування професійно - педагогічної компетентності майбутніх учителів можна забезпечити на основі горизонтального зрізу, тобто освітньо-кваліфікаційних вимог до підготовки фахівців, і вертикального зрізу, тобто впровадження кредитно-модульної системи організації навчання. Таким чином означені технології мають забезпечувати: моделювання досвіду майбутньої професійної діяльності, тобто опис того, що прагнемо досягти; апробацію сформованого досвіду в практичній діяльності; його корекцію в процесі формування; перевірку змодельованого досвіду на практиці з

урахуванням корекційних змін [1].

Зазначені технології формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів відносяться до типу процесуально-діяльнісних, оскільки в них передбачається процес реалізації діяльності, тобто порядок, послідовність та циклічність функціонування всіх її складових, зміну її компонентів, у тому числі об'єктів і суб'єктів діяльності. Характерними особливостями цих технологій є: визначення мети, яка прогнозує кінцевий результат, розробка шляхів та способів його досягнення з мінімальними затратами; використання принципів реалізації кредитно-модульної системи організації навчання; розробка інструментарію у вигляді навчально-методичного та мультимедійного забезпечення; поточний та підсумковий контроль; забезпечення циклічності, тобто можливості відтворення та повторення певних компонентів діяльності.

Загалом, у результаті проведеного дослідження щодо впровадження нових педагогічних технологій у процес підготовки майбутніх учителів Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, ми дійшли висновку, що вони поділяються на три класи: клас особистісно-зорієнтованих технологій, клас практико-зорієнтованих технологій, та клас інформаційно-комунікаційних технологій. Кожен клас технологій спрямований на

забезпечення очікуваного результату у вигляді ключових компетентностей: теоретичної компетентності, організаційної компетентності і проектувальної компетентності.

Теоретичну компетентність переважно забезпечують особистісно-зорієнтовані технології, до складу яких входять такі види діяльності: проблемне навчання; комп'ютерне навчання, мультимедійні лекції-презентації; індивідуалізоване та диференційоване навчання; інтенсифікація навчання за рахунок гуманізації та демократизації відносин; активізація пізнавальної діяльності студентів на основі створення проблемно-пошукових ситуацій та активне залучення студентів до дискусій.

Організаційну компетентність в основному забезпечують практико-зорієнтовані технології, основу яких складає сукупність таких видів діяльності: модульно-рейтингове навчання; інтерактивне навчання із застосуванням електронних засобів та мережі Internet; навчання як дослідження; навчальне порт фоліо; колективна творча діяльність; техніка множинного інтелекту, техніка розвивального навчання та поетапного формування розумових дій; рольові та ділові ігри; тренінги; техніка он лайн-консультування; техніка сімейного консультування; техніка організації благодійних акцій; дослідно-експериментальне навчання; тестовий комп'ютерний контроль успішності студентів.

Проектувальну компетентність у

більшості випадків забезпечують інформаційно-комунікаційні технології, до складу яких можна віднести: метод навчальних проєктів, проєкти із застосуванням інтерактивної дошки SmartBoard та педагогічних Інтернет-форумів (off-line консультування), розробку студентами власних тестів за допомогою програми TestSystem, конкурси-презентації групових проєктів соціально-педагогічної діяльності, проєкти студентських акторських вистав; соціальні проєкти студентського волонтерського руху; студентські звітні конференції соціальних ініціатив.

Спираючись на зазначені характеристики таких технологій, нами конкретизовано ступінь їх упровадження викладачами різних кафедр факультету початкового навчання. Наприклад, співробітники кафедри слов'янського мовознавства здійснюють формування ключових компетентностей майбутніх учителів за допомогою навчальних курсів, що належать до циклу професійно орієнтованих дисциплін. Вони надають перевагу особистісно-зорієнтованим та практико-зорієнтованим технологіям навчання. При розробці та впровадженні навчальних курсів проводиться робота щодо модернізації традиційного навчання на основі інтенсифікації діяльності та гуманізації і демократизації відносин зі студентами. На лекціях використовується пояснювально-ілюстративний та проблемний виклад

матеріалу, на практичних заняттях особливе місце посідають ігрові технології, а саме рольові та дидактичні ігри. Використовуються електронні засоби навчання, у тому числі комп'ютерний підручник сербської мови.

Викладачі кафедри педагогічних технологій початкової освіти акцентують увагу на практико-зорієнтованих та інформаційно-комунікаційних технологіях. Вказані технології також забезпечують формування ключових компетентностей за допомогою навчальних курсів, які належать до циклу дисциплін професійного спрямування.

Особлива увага приділяється таким технологічним процесам як організація самостійної роботи студентів, у тому числі, робота в Інтернеті та складання графічних схем за допомогою комп'ютера, розробці та впровадженню індивідуальних навчально-дослідних завдань, інтерактивним та мультимедіа технологіям.

Впроваджується в практику підготовки майбутніх учителів інноваційна технологія множинного інтелекту Говарда Гарднера. Навчання враховує такі типи інтелекту: *мовний* – мистецьке оволодіння мовою, любов до слів і прагнення їх досліджувати; *логіко-математичний* – розгляд і оцінка предметів і понять у їх взаємовідносинах і взаємозв'язках; *музичний* – здібність не тільки створити і виконувати твір у різній

тональності, ритмі й тембрі, але також і сприймати їх; *просторовий* – здібність точно сприймати зорові об'єкти, трансформувати їх і модифікувати зорові образи та перебудовувати їх навіть у відсутності фізичних стимулів; *тілесно-кінестетичний* інтелект – бездоганне керування тілом та мистецьке маніпулювання предметами; *внутрішньо-особистісний* інтелект – вміле розпізнавання своїх власних почуттів і настроїв; інтелект *природодослідника* – розпізнавання і класифікація природних об'єктів.

Важливим аспектом у контексті формування ключових компетентностей виступає технологія особистісно-орієнтованого навчання з урахуванням технік розвивального навчання та методів поетапного формування розумових дій. Вона враховує множинність та варіативність індивідуальних і колективних підходів до загальної освіти, що створює сприятливі умови для індивідуалізації навчання та професійної орієнтації студентів на осмислений вибір життєвого шляху.

Упроваджується в навчальний процес також технологія колективного творчого виховання як така організація спільної діяльності викладачів і студентів, у процесі якої всі приймають участь у колективній творчості, плануванні й аналізові результатів. Разом з тим, має місце технологія психолого-педагогічної підтримки студентів в організації різних форм науково-методичної роботи – колективної, індивідуальної.

Створюються творчі групи в системі науково-методичної роботи, організується самоосвіта майбутніх учителів та наставництво в дослідницько-експериментальній роботі. Діяльність здійснюється з використанням сучасних тренінгових методів та інтерактивних ігор, що сприяють розвиткові критичного мислення студентів, а саме: уміння аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію.

Одним із важливих чинників, що зумовлює викладачів кафедри до співпраці із студентами, є метод проектів, який, у свою чергу, надає можливість студентам системно оволодівати організацією практичної діяльності всього проектно-технологічного ланцюжка – від ідеї до її реалізації в моделі, витворі (продукті діяльності). Головна особливість цього підходу – активізувати навчання, надавши йому дослідницький, творчий характер, і, таким чином, передати студентам ініціативу в організації своєї пізнавальної роботи.

Викладачі кафедри соціальної педагогіки, психології і педагогічних інновацій забезпечують формування ключових компетентностей як за допомогою циклу професійно орієнтованих дисциплін, так і за рахунок усіх трьох класів процесуально-діяльнісних технологій.

Широко запроваджується інтерактивне навчання майбутніх соціальних педагогів як таке, в якому суттєво змінюється роль викладача (замість звичайної ролі викладача-

інформатора актуалізується роль викладача-менеджера та посередника) та роль студента, для якого здобуття інформації – це не самоціль, а засіб оволодіння практичними діями та операціями професійної діяльності в реальних умовах соціально-педагогічної дійсності.

З цією метою налагоджується співпраця з різними суспільними організаціями та фондами, що розглядаються як своєрідна база для проведення виїзних практичних занять, активізації самостійної навчально-дослідної діяльності студентів. Так оволодіння майбутніми соціальними педагогами знаннями з курсу «Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах» здійснюється на основі активного залучення їх до співробітництва із зарубіжними працівниками соціальної сфери. Щорічно проводяться практичні заняття на базі Баварського Дому. Така навчально-виховна робота включає різні організаційні форми: ознайомлювальну екскурсію щодо структури роботи Фонду «Баварський Дім (м. Одеса)» та відділу соціальної роботи в ньому; лекцію-презентацію, підготовлену соціальними працівниками Фонду; проведення круглого столу на тему «Проекти організації роботи недержавних соціальних установ в Україні для національних меншин». Окремим аспектом співпраці з «Баварським Домом» стала участь студентів у цільовій програмі «Навчання тренерів для проведення занять з профілактики СНІДу для

учнів шкіл міста Одеси». Набуті практичні вміння та навички студенти-тренери використовують як під час академічних занять, так і в період соціально-педагогічної практики.

У рамках співпраці з одеським «Кризисним Центром для підлітків» при Благодійному фонді соціальних програм “XXI ВІК” для студентів, майбутніх соціальних педагогів, був проведений семінар «Перспективи онлайн-консультування молоді в Україні» з участю німецького онлайн-консультанта Марка Вайнгардта (місто Тюбінген). Студенти залучилися до участі в проєкті «Молодь обирає життя» (онлайн-консультування для молоді), розробленого в консультантами «Кризисного Центру для підлітків» з німецькою недержавною організацією «Коннект плюс» та з урахуванням методичних рекомендацій щодо навчання консультантів-волонтерів за німецьким проєктом «Youth-life-line». Також «Центр» залучає студентів до участі в тренінгу «Альтернатива насиллю» за ініціативою спеціалістів із Москви. Після завершення навчання, майбутні фахівці – соціальні педагоги реалізують просвітницько-профілактичну діяльність із старшокласниками загальноосвітніх шкіл міста Одеси за узагальненою темою «Ні насиллю!».

У процесі моделювання практичної діяльності майбутніх соціальних педагогів налагоджена

тісна співпраця з практикуючими сімейними консультантами, що належать до «Центру завітного консультування й освіти» в місті Бірмінгем (штат Алабама, США). За ініціативою засновника та директора «Центру» Ленгстона Хейгута на базі одеського християнського гуманітарно-економічного університету з 2006 р. щорічно проводяться семінари, участь в яких дає нашим студентам можливість ознайомитися з американським досвідом роботи з родиною, оволодіти вміннями та навичками сімейного консультування, допомоги та підтримки членам сімей, що знаходяться у кризовому стані.

Крім того, реалізація зазначеної інтерактивної технології навчання здійснюється за допомогою відповідного мультимедійного забезпечення, що передбачає:

1. Безпосереднє використання відео- і аудіоносіїв соціально-педагогічної інформації (у контексті лекційних і практичних занять, коли вводяться для обговорення в дискусії сюжети кінофільмів, інтерв'ю з соціальними працівниками, відеороліки з соціальною рекламою тощо).

2. Розробку мультимедійних лекцій-презентацій в форматі Microsoft Power Point (наприклад до курсу «Технологія роботи соціального гувернера» розроблена лекція «Відродження гувернерства в сучасному суспільстві»).

3. Створення сумісно зі студентами мультимедійних презентацій волонтерських проектів у

форматі Microsoft Power Point (з фото і відео-матеріалами).

Оптимізації навчально-виховного процесу надає метод «навчальне порт фоліо» з використанням комп'ютерних засобів навчання. Наприклад, при викладанні курсу «Технології соціально-педагогічної діяльності» студентам пропонується до «порт фоліо» включати все, що може стати свідченням зусиль, досягнень і прогресу в навчанні кожного студента за вимогами навчальної програми та поза нею.

1. Малюнки, схеми, комп'ютерна графіка, моделі певних технологій соціально-педагогічної діяльності, розроблених за допомогою електронних засобів.

2. Самостійно розроблені програми технологій соціально-педагогічної діяльності з відео-демонстрацією в ході науково-практичної конференції.

2. Реферат за темою і його захист на семінарі.

3. Власні презентації, де застосовують роздавальний та ілюстративний матеріал, який допомагає візуально представити думки та ідеї виступаючого.

4. Випуск студентської газети за результатами проходження соціально-педагогічної практики, написання статей.

5. Банк копій статей, наукових праць за темою, що зацікавила студента.

6. Завдання конкретної технології соціально-педагогічної діяльності, складені самим студентом.

7. Дипломи, нагороди і т.ін.

Наприклад, при викладанні дисциплін природничого циклу таких як «Нові інформаційні технології», (далі «НІТ»), «Інтел», «Комп'ютерні технології в освіті та науці» запроваджується проектно-інформаційна технологія, в основу якої покладена ідея переходу майбутнього вчителя на позицію проектувальника власної професійної діяльності. Значне місце, в ході її реалізації, відводиться процесу перевірки одержаних знань, умінь і навичок за допомогою електронних тестів та питальників, створених для дисциплін соціально-педагогічного циклу. Студентами застосовується програма TestSystem, яка надає їм додаткові можливості, тобто дозволяє розробляти власні тести будь-якого ступеню складності та виявляти недоліки й аналізувати на якому етапі вони були допущені.

Викладання вищезазначених

курсів, таких як «НІТ» та «Комп'ютерні технології в освіті та науці», супроводжується застосуванням інтерактивної дошки SmartBoard та педагогічних Інтернет-форумів (off-line консультування). Студенти самостійно демонструють можливості дошки та розробляють методичні рекомендації щодо її застосування.

Інформаційно-модульна технологія застосовується при викладанні курсу «Соціальна педагогіка», тобто модульне навчання відбувається при підтримці електронних засобів, у тому числі електронного підручника, в якому передбачена процедура тестового контролю, а при викладанні курсу «Соціальна психологія» запроваджується техніка розвитку педагогічної інтуїції та змобілізованості майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Богданова І.М.* Технологія формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів. // Науковий вісник ПДПУ ім. К.Д. Ушинського. – Одеса, 2007. – №12. – С. 52-65.
2. *Гурін Р.С.* Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – 13.00.04. – Одеса, 2004. – 20 с.
3. *Мельниченко Г.В.* Педагогічні засади модульної технології навчання у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови і літератури. Автореф. дис. канд. пед. наук. – 13.00.04. – Одеса, 2004. – 21 с.
4. Системно-діяльнісний підхід до підготовки майбутнього вчителя: Монографія. /Чебикін О.Я., Курлянд З.Н., Богданова І.М., Яблонська Н.В., Хмель Н.Д., Вдовиченко О.В. – Одеса: СМІЛ, 2006. – 120 с.

Подано до редакції 12.05.08

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается использование трёх классов процессуально-деятельностных технологий, а именно: личностно-ориентированных, практико-ориентированных и информационно-коммуникативных в учебно-воспитательном процессе системы подготовки будущих учителей.

SUMMARY

The article analyses the use of three classes of process-activity technologies: the personality oriented, practically oriented and informational-communicative ones in the educative process of the system of training future teachers.